

2. Platón

I. Faidón – εἰς τοὺς λόγους

Tu se mi tedy zdálo, že se musím utéci k myšlenkám (εἰς τοὺς λόγους) a na nich pozorovati pravdu věcí. Ovšem snad mé přirovnání jistým způsobem není případné; neboť nepřipouštím tak docela, že ten, kdo pozoruje jsoucna na myšlenkách, pozoruje je více na obrazech než ten, kdo je pozoruje na věcech samých. (Phd. 99e4-100a3)

II. Kratylos v platónském kontextu

- A. Platón se totiž již v mládí seznámil s Kratylem a s Hérakleitovým míněním, že všechny jevy smyslové zkušenosti jsou v stálém toku a že o nich není vědění, i podržel takové mínění též v pozdějších letech.
- B. *Jméno je tedy nástroj k poučování a k rozebírání jsoucnosti...* (388b13-c1, je to naprostá jistota, že kdokoli zná jména, zná i věci – Kratylos, 435d)

III. Kratylos

A. Téma dialogu – stanovení pozic

- a. Kratylos: ὀνόματος ὀρθότης (383a-b)
Tady Kratylos tvrdí, Sókrate, že pro každou z věcí je od přírody správné jméno a že jméno není to, jak kteří lidé po úmluvě věc nazývají, označující ji částkou své řeči, nýbrž že jest jakási přirozená správnost jmen pro Hellény i pro barbary, a to pro všechny táž.
- b. Hermogenés: συνθήκη καὶ ὁμολογία (384d)
Mně totiž se zdá, že jakékoli jméno čemu kdo dá, to že je správné jméno; a jestliže zase je změněno v jiné a onoho již neuznává, že to druhé jméno není o nic méně správné nežli to dřívější... Neboť žádná jednotlivá věc nemá žádné jméno od přirozenosti, nýbrž z obyčeje a zvyku těch, kteří si mu zvykli a užívají ho.

C. Zábava – stanovení správných jmen (etymologie), 391b-421b

Zábava vychází ze Sókratovy „moudrosti“:

- i. ... moudrost, která mi právě nyní tak náhle spadla a já nevím odkud. ... A tuším příčinu toho, ..., že mi totiž spadla nejvíce od Euthyfróna z Prospalt; vždyť jsem s ním do rána [tj. za svítání] mnoho mluvil a pozorně ho poslouchal. (396c-d)
- ii. ... i nyní, jak vidím, mně přišly hezké nápady, a nedám-li si pozor, budu v nebezpečí, že se ještě dnes stanu nad potřebu moudřejším. (399a)
- iii. Je vidět, myslím, že jsem už hodně daleko v moudrosti. (410e)

D. Význam slov, jimiž jsou vysvětlena jiná slova (421c-427d)

jméno = hlasové (zvukové) napodobení věci:

- i. *Jméno tedy jest ... napodobení hlasem oné věci, která je předmětem napodobení, a kdo hlasem napodobuje, jmenuje to, co napodobuje.* (423b)

ii. Na obecné rovině velmi obtížný úkol, proto jen několik dílčích poznatků (426c-427c):

- „r“ (ῥῶ) → pohyb (ῥεῖν = plynout, téci; ῥοή = tok)
  - Odůvodnění: při této hlásce se jazyk nejvíce chvěje, tj. pohybuje!
- „i“ (ἰῶτα) → jemné věci, vším pronikající (ἰέναι = jít, ἴεσθαι = hnát se)
- „d“ a „t“ (δέλτα, ταῦ) → vázání a zastavení (δεσμός = pouto, στάσις = stanutí, staticnost)
  - Odůvodnění: stlačení a opření jazyka.
- „l“ (λάβδα) → klouzání (λεῖος = hladký, ὀλισθάνειν = klouzat)
  - Odůvodnění: při „l“ jazyk nejvíce klouže.

IV. Platónovo mínění o významu slov/jmen

Podle *Sedmého listu* při popisu postupu poznání „opravdového jsoucna“:

- Jméno (ὄνομα) – výměř (λόγος) – obraz (εἶδωλον) – vědění (ἐπιστήμη)
- ... co se týče jména, žádná věc nemá jméno stálé a nic nebrání, aby to, co se teď nazývá kulaté, nebylo nazváno přímým a přímé kulatým, ale věc sama nebude tím pro ty, kdo to jméno změní a budou užívat opačného, o nic méně stálá. (343a-b)
- ... se žádný rozumný člověk nikdy neodváží ukládat do slov se rozumové nálezy, a to do slov nezměnitelných, jak je tomu při písnu. (343a) →